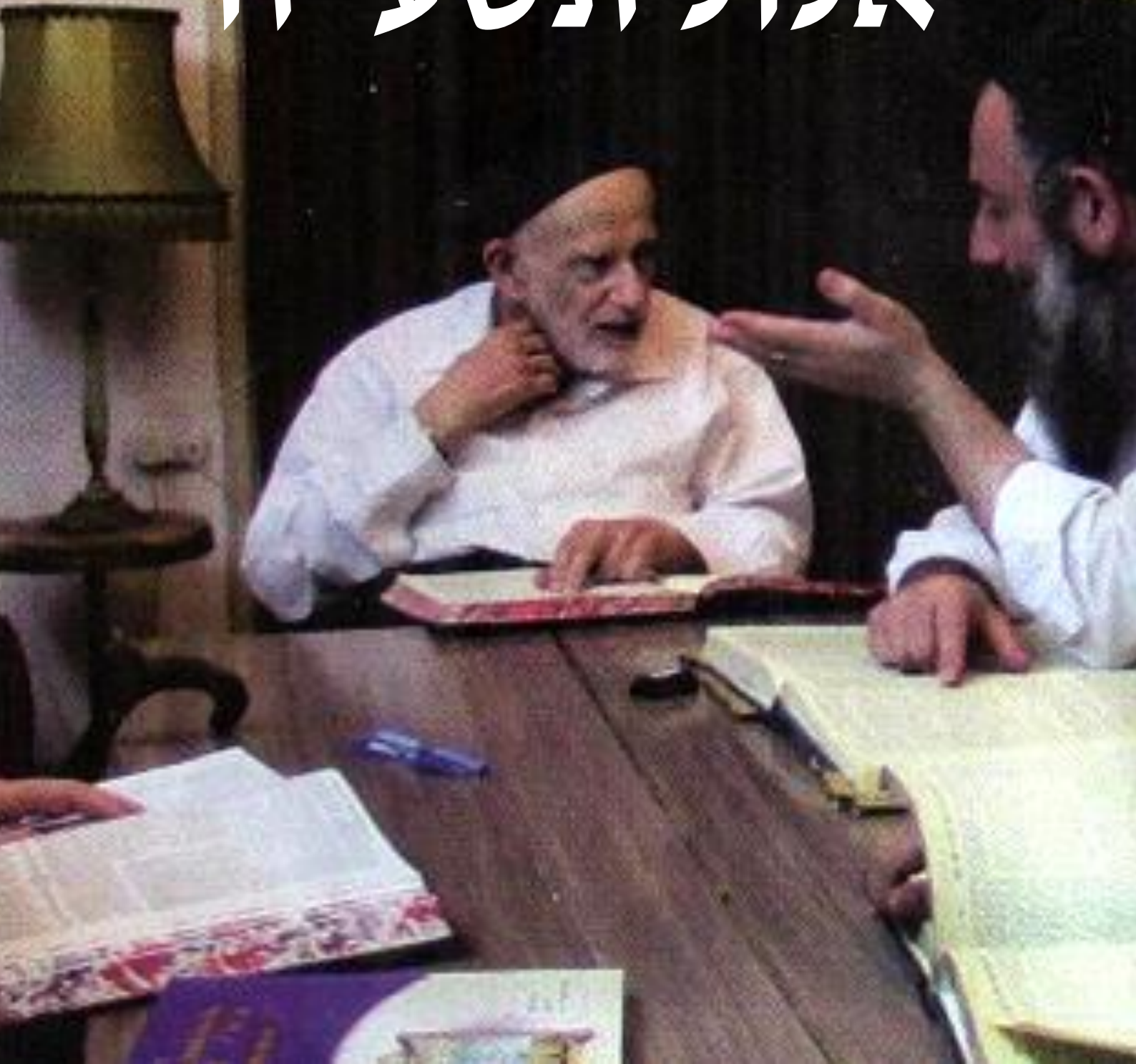

נחלת ה' גליון 56 אלול תשע"ח

הגאון הגדול רבי שריה דבליצקי זצוק"ל

מעניני הפרשה -

הפרשת ערי מקלט - גילוי תוכן כל התורה פ"א - "שלוש ערים תבדיל לך - כי תשמר את כל המצוה" פ"ב - תוכן כל התורה - האבה ה' לישראל פ"ג - "תורה תחילתה הסד" - עשעה לבושים לאדם וחסותו פ"ד - האבה ה' הכי גדולה - נלמדת מיועל כל פשעים תכסה אבהה" פ"ה - הפרשת ערי מקלט - חלק מ"תורה תחילתה הסד"

נחלת ה'

גליון תורני בעניני ארץ הקודש נחלת ה' - גליון 56 אלול תשע"ח

נחלת ה' דא ארץ החיים, והכי קרא לה דוד מלכא לארץ ישראל דאיהי ארץ החיים - נחלת ה' (וזה"ק ויכא קטו, א).

דבר העורך

אחר מיטתו של הגאון הגדול רבי שריה דבליצקי זצוק"ל מדברי רבותינו ליקוט מדברי רבותינו על שיבת ישראל לארצם - חלק ב

דבר העורך

[וכדברים הללו כתב גם מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצוק"ל (ש"ת) מנחות משא לורח חיים חלק ה סימן לו, כ"ז מכתובת השמ"א. וכן פסק בלורח חיים חלק ד' סימן ע"ג. בתשובתו לגר"ר אפרים גיינבאלט מח"ס רבנות אפרים, כ"ז אלול תשל"ט, 'שא"כ עתה שבחסידי הש"ת אין מושלים האומות על ערי יהודה ועל ירושלים, והם גם מיושבים, הוא טעם גדול שלא לקרוע].

בכל זה ישנו טעם פנימי, וכפי שאנו רואים בספרו של מי שהגאון רבי שריה זצוק"ל זכה ליצוק מים על ידו - הלא הוא הגה"ק רבי עובדיה הדאיה זצוק"ל (ש"ת) יסביל עבדי חלק ה, לורח (נ"ג, א):

עתה שזכינו שישראל מושלים עליהם - אינם צריכים קריעה ... שכיון שאנחנו שולטים בה ומתהלכים בה, הרי נפדיית מיד הסט"א ונכנסה בגבול הקדושה, ואינו מתיחס עליה כאילו היא עדיין בחורבנה.

כלומר, כאשר הגויים שנשמתם מושרשת בסט"א - שולטים על ארץ ישראל גוף השכינה, אזי 'באיתעורותא דלתתא איתער לעילא' שגם הסט"א שולטת על מאורות השכינה. וכאשר עם ישראל פודים את ארץ ישראל מידי הגויים - גם הקב"ה פודה את השכינה מידי הסט"א (עיין גליון 20 'מעניני הפרשה'; גליון 32 'מדברי רבותינו בהערה).

אמנם בהמשך הספר 'אחר כתלינו' (עמוד 15) כתב הגר"ש דבליצקי - 'הוספה': במה שנכתב בפנים, להקל שלא לקרוע על ירושלים כעת, נתרבר שאין הדבר כן להלכה, כיון שהדבר נוטה מאד, שכל זמן שלא נבנה המקדש - הרי זה נקרא גם חורבן לגבי ירושלים. וכדמוכח בשו"ת חת"ס סי' רלד, וכמו שלא מועיל שלטון יהודי לגבי מקדש, כמו כן אינו מועיל לגבי ירושלים, ואינן זה דומה לערי יהודה, על כן מהראוי להחמיר ולקרוע על ירושלים באופן מיוחד. כל שלא ראה את העיר העתיקה שלשים יום וכפי הדינים שנתבאר.

ויתכן להביא ראיה לדבריו במה שחזר בו - ממה שאמרו (מגילה ז, ט): ויתכן שנתקבצו גליות - נעשה דין ברשעים [ולכן ברכת 'תקע בשופר' קודמת להשיבה שופטנין]. [זלמלשינים] - וכיון שנעשה דין מן הרשעים - כלו המינים, וכולל זדים עמיהם. [על הצדיקים] - וכיון שכלו המינים - מתרוממת קרן צדיקים, וכולל גירי הצדק עם הצדיקים.

[בנין ירושלים - 'את צמח דוד' -] והיכן מתרוממת קרנם - בירושלים, שנאמר שאלו שלום ירושלים ישליו אהביך. וכיון שנבנית ירושלים - בא דוד. ומשמע, שבתחילה יש גאולת 'קירוב גליות' ופריקת שעבוד מלכויות [שהו הולך ביחד, וכמש"כ הגר"א והגר"א חבר זיע"א. (עיין גליון 47 'מעניני הפרשה')], ועם כל זה שאין הגויים שולטים על ארץ ישראל - עדיין אין זה נקרא 'כיון שנבנית ירושלים'. וטעם הדבר מבואר בדברי רש"י שם על מה שאמרו בגמ' שם: 'כיון שנבנית ירושלים בא דוד, שנאמר: (יחזקאל ג, ט) אחר ישוב בני ישראל ובקשו את ה' אלוהיהם ואת דוד מלכם. ופירש"י, 'אחר ישוב לבית המקדש ובקשו הקב"ה ואת דוד מלכם'. ומבואר מדברי רש"י 'שנבנית ירושלים' הוא רק כן כאשר נבנה ביהמ"ק, וכל עוד שביהמ"ק חרב, זה נקרא שגם ירושלים אינה בנויה.

ואמנם כאמור כל הטעם שהוא חזר בו, וסבר שצריך לקרוע, הוא רק משום חורבן המקדש, לא הלא הוא לא חזר בו מעיקר ולב הדברים - שיש להודות להש"ת, על כך שירושלים חזרה לידי עם ישראל, ואף על פי שלצערנו חלק מהדברים נעשו על ידי יהודים רחוקים מן התורה ומתנהלים שלא על פי דרך התורה, מכל מקום עלינו להודות על מה שזכינו ולבקש על העתיד.

וכפי ששמענו מתלמידיו שליט"א, שעד אחרית ימיו הוא הודה להקב"ה על כל הגיסים שה' עשה עמנו בששת הימים, ושעם ישראל חזר לירושלים וערי יהודה והרבה ערים מערי ישראל. ויתירה מכך, שגם למעשה מבואר בדבריו, שלענין ערי יהודה - הוא לא חזר בו, וכלפיהם נשארו דבריו הראשונים. שאין צריך לקרוע עליו משום שחזרו לידי עם ישראל.

ויש לציין עוד גם לדבריו של מרן הגר"ש ז"ל איערבך זצוק"ל (ש"ת) מנחת שלמה חלק א סימן עג) שמבאר טעם אחר מדוע יש לקרוע על ירושלים גם בזמננו: 'מביא את' כ"ד צדדי הספק אם בזמננו שהשלטון בירושלם הוא בידי ישראל אם יש חיוב לקרוע עליה. חושבני דכל זמן שרואים עדיין בעיר הקדש והמקדש כנסיות של נכרים וגם קברי עכו"ם וכו' ואין אנו יכולים למעקר פולחנא נוכראה, עדיין היא בחורבנה, ועתה ענינו ששואות לשמים לראותה מהרה בפולחנא דשמיא בבנין בית הבחירה ונגילה בד' ונשמחה בישועתו לנצח'. [ובענין זה יש להביא מה שסיפר תלמידו הרב הגאון ר' חזקיהו יוסף פרצוביץ שליט"א: 'מזוה מרגש היה מדי שנה בבית מדרשו [של הגאון ר' שריה זצוק"ל] בקריאת התורה בראש השנה, כשבעל הקורא הגיע לפסוק 'וגם את בן אמה לנוי אשימנו המדבר על שמיאל, רבי שריה פרץ בבכי - כמה טובלים מהישמעאלים עד היום הזה - ועמו עוד מהתפלתים' (והלכה כזוסיק ט"פ ואלו שמתנועעו טעם ככה רבי חייאל)]. ויה"ר שנוכה במהרה לראות פניו המאירים בתחיית המתים המוקדמת של הצדיקים שיקומו לקבל פני גואל צדק ברחמי אמן.

משנכנס אב שבו חרב המקדש, בשני בו - נסתלק מעמנו הגאון הגדול רבי שריה דבליצקי זצוק"ל, אשר שקולה מיתת צדיקים שקיפת בית אלוהינו. כל ימיו היה 'עבד השם' בדרגה לא מצויה בדורינו, וכפי שאמרו עליו מרן החו"א זיע"א 'זו נשמה מהדור הקודם שהתגלגלה לדור הזה' (מפי ננו רבב גאלון ר' זול שליט"א) - פה המתגבר בתורה יומם וליילה בנגלה ונסתר, עמוד העבודה שבלב זוהי תפילה, ובגמילות חסדים וצדקה, פה נקי בצורה מופלגת, ודקדוק ההלכה בתכלית עד מיוצו הנפש, ושאיפות וגדלות בכל חלקי השלימות. ידוע מה שאמרו עליו מרן הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א 'שברכותיו חייבות להתקיים, חז"ל מבטיחים שאדם שמעולם לא הוציא דבר לשון הרע מפיו ולא שמעו אזוניו, הקב"ה חייב לכבד ברכה היוצאת מפה כזה' [העבודות לאורך הגאמר ממסופי יתד נאמן, דברים - ראה תשע"ח].

אחד הדברים שהיו מאפיינים את הגאון רבי שריה זצוק"ל היה קיום ההלכה בלא מלומדה. בכל מצב הוא חשב מה הש"ת רוצה ממנו עכשיו לפי הנתונים הקיימים כעת, ולא היה עושה לפי ההרגל כפי שהיה עד היום בבחינת 'מה שהיה הוא שיהיה'. ביטוי לדברים הללו אנו יכולים לראות במאמר שכתב (קובץ המועלים חטכה עמ' קלג) בענין הדלקת נרות חנוכה, ששם הוא מציין שהרבה מגדולי ישראל כאשר עלו לארץ ישראל, החזירו עטרה ליושנה בקיום מצוות הדלקת נר חנוכה בחלוף, 'והראשונים כנראה שהתחילו להחזיר עטרת מצוה זו ליושנה, הם היו תלמידי הגר"א שמדי עלותם ארצה, בהתחלת יסוד הישוב, והיו ביניהם גאונים עולם כידוע, ראו כנראה שיש כאן אפשרות להחזיר עטרת מצוה זו ליושנה, ולקיימה כעיקר דינא דגמרא'.

ועל כך מוסיף הגאון רבי שריה זצוק"ל הערה מעניינת על יסוד דברי הספרי שהובאו ברמב"ן (ויקרא י"ג, טז) שעיקר חיוב קיום המצוות הוא בארץ, שעפ"י ניתן להבין גם את מה שאנחנו רואים שבארץ ישראל יש גם כן יותר אפשרויות והתאמה מבחינה מצויאית לקיום המצוות בשלימותם ובהידורם [ועל דרך מה שכתב הגר"א (יב"ל לורח, ט"ז טו, טז): 'שגבוליה וכל ענינה הן עניני תורה', - ארץ ישראל והמצוות עשויים בתבנית אחת, ומתאימים תאמי צביה]. וכך הוא כותב:

ובדרך כלל יש לנו לדעת כי עיקר קיום תורה ומצוות הוא דוקא בארצנו הקדושה, וכאן אפשר בעוה"י לקיים כל המצוות הנהוגות בזה"ז כראוי מן המובחר עם כל פריטיהם, כי כפי הנראה בחוש הרי כל הנתונים מסייעים לקיום המצוות בהידורם.

ועל כל ענינו להתנער ממצות אנשים מלומדה שלצערנו נשתרשה עמוק עמוק בתוכנו, ולבחון את כל מעשינו לא לפי מידת קיומם בארצות הגולה, אלא כפי רצון ה' לקיומם המלא, ולדוגמא היעלה על הדעת להתבטל כאן באקלים הנוח והטוב ממצוה דאורייתא של שינה בסוכה רק משום שבארצות הצפון הקרות היתה מצוה זו כמעט לנמנעת...

וידועים דברי הרמב"ן בפ' אחרי כי עיקר כל המצוות ליושבים בארץ ה', וקיומם בגלות הוא רק כדי שלא יהיו חדשים עלינו כשנחזור לארץ ע"כ...

וחוץ מהמצוות המיוחדות הנהוגות בארץ, נמצות השביעית והתרומ' וכו', הרי גם לגבי המצוות הכלליות האפשרויות לקיימן נוחות יותר בארץ מאשר בחו"ל, ראשית כל מבחינת הזמנים הנוחים, למשל לכניסת השבת ויציאיה במשך כל תקופות השנה, לא מוקדם מדי ולא מאוחר מדי. אותו הדבר לגבי קיום תפילות ותיקין עם הנה"ח, ולגבי סוף זמן קר"ש בקיץ, וסוף זמן התעניות בקיץ, שאינם מאוחרים מדי, ומבחינת האקלים, האפשרות לקיים מצות סוכה כהלכתה על צד היותר טוב, רבות שינה בסוכה, וכמו כן הזמן של קצירת המצה השמורה אינו זמן גשמיים וכו'.

הדברים האלו שכתב הגאון רבי שריה זצוק"ל, משקפים את הלך רוחו, וייחודיותו בקיום רצון ה' ללא 'מצות אנשים מלומדה'.

כאשר עם ישראל זכה לחזור לירושלים מיד אחרי ניסי מלחמת ששת הימים, ונינתה האפשרות לעלות לשריד בית המקדש, הוא התבונן כדרכו מה הוא רצון התורה במצב שנוצר כעת, וכך מיד לאחר המלחמה הוא כתב את ספרו 'אחר כתלנו', בו הוא מעורר על הלכות הודאה להש"ת על כל הגיסים מהד, ועל הלכות קריעה על מקום המקדש מאידך, ונתבונן קצת בדברים שכתב:

ברוך אלקינו שהפליא חסדו עלינו בימים אלה [אייך סיון תשכ"ז], וגמלנו כל טוב, והצילנו מיד כל אויבינו ושונאינו שקמו עלינו לבלותינו, ע"י נסים ונפלאות גדולים ונוראים. השם נפשנו בחיים לא נתן למוט רגלנו, הפודנו מיד מלכים, מלכנו הגואלנו מכף כל העריצים, הא-ל הנפיע לנו מצרינו והמשלם גמול לכל אויבי נפשינו, המדריכנו על במות אויבינו ויור קרננו על כל שונאינו.

בגוף החיבור הוא מאריך בהלכות קריעה על ירושלים ועל מקום המקדש, ונביא כאן את הגיון ההלכתי בענין קריעה על ירושלים, שממנו אנחנו יכולים ללמוד דרך אגב עוד כמה ענינים. וכך הוא כותב (שם עמוד ט):

מדיון הגמרא והטושו"ע (באור"ח סי' תפס"ב, סי' תפס"ג, וי"ד סי' ש"מ ס"ח), הוראה ירושלים, דהיינו עיר העתיקה, בחורבנה - חייב לקרוע, ואי"כ כשרואה את המקדש בחורבנו קורע שנית... אבל היות וירושלים היא עכשיו נתון לשלטון ישראלי, יש להורות שאין חייבים לקרוע כעת על ירושלים... דהב" (בספ"ו הגול) תלה הדבר בעיקר בשלטון, ומדבריו יוצא, דאם השלטון הוא ביד ישראל, אף שהישוב הוא מגויים - אין זה נקרא 'בחורבנה'.

פרק א – "שְׁלוֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ - כִּי תִשְׁמַר אֶת כָּל הַמִּצְוָה"

בפרשתינו פרשת שופטים, התורה מצווה את עם ישראל - 'שְׁלוֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ בְּתוֹךְ אֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ... וְהָיָה לְנוֹס שָׁמָּה כִּלְרִצְוֹן (דברים יט, ז). ואח"כ ממשכה התורה ואומרת:

(טז פסוק ט) **וְאִם יִרְחַב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ פֶּאֶשֶׁר נִשְׁפַע לְאַבְתָּיִךְ וְנָתַן לָךְ אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּבַר לְמַת לְאַבְתָּיִךְ; (ט) כִּי תִשְׁמַר אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת לְעִשְׂתָּהּ אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ וְלִלְקַח בְּדַרְכָּיו כִּלְרִצְוֹן הַיָּמִים - וְיִסְפַּף לָךְ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשִּׁלְשׁ הָאֵלֶּה."**

וכתב הגר"א (נ"ארכ"ט אל"ה"ק, ק"א, א' מפ"א אל"ה):

וְיִסְפַּף לָךְ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים. אִם תִּרְחַב וְתַעֲשֶׂה מִצְוַה הָאִמּוּרָה בַּעֲנִין - וּבִזְכוּתָה יִרְחַב ה' גְּבוּלְךָ."

ומשמע, שהמצוה שבזכותה זוכים להרחבת גבול ישראל - היא מצוות הפרשת ערי מקלט.

וצריך ביאור, שהרי במקרא משמע, שצריך את זכות כל מצוות התורה - כדי לזכות להרחבת גבול ארץ ישראל, וכמו שכתוב "כִּי תִשְׁמַר אֶת כָּל הַמִּצְוָה... לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ וְלִלְקַח בְּדַרְכָּיו".

ואכן לפי הדרך שפירש הגר"א, משמע שהוא למד את הכתוב: "כִּי תִשְׁמַר אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת... לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ וְלִלְקַח בְּדַרְכָּיו" - ומבאר הכתוב: **מִהוּ שְׁמִירַת כָּל הַתּוֹרָה? "שְׁלוֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ... וְיִסְפַּף לָךְ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים...".** אמנם הדבר אומר דרשני.

"אֵז יִבְדִּיל מִשָּׁה שְׁלֹשׁ עָרִים - וְזֹאת הַתּוֹרָה"

אותו יסוד שנתבאר בדברי הגר"א - משתמע מלשון התורה בפרשת ואתחנן, וכמו שכתוב (דברים ה, מא - מד):

"אֵז יִבְדִּיל מִשָּׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעָרֵי הַיַּרְדֵּן מִן הַיַּרְדֵּן מִן הַיַּרְדֵּן שְׁמֵשׁ: לְגַם שָׁמָּה רִצְוֹן אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת רֵעֵהוּ בְּכֵלֵי דַעַת... וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מִשָּׁה לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל."

והנה, מסמיכות הפסוקים מבלי הפסק פרשה פתוחה או סתומה ביניהם - משמע שהכתוב מחווה באצבע על מצות "הפרשת ערי מקלט", ואומר: **"וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מִשָּׁה לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". ומשמע ש"הפרשת ערי מקלט" - זאת כל התורה.** ואכן הדבר צריך ביאור.

פרק ב - תוכן כל התורה - אהבת ה' לישראל

ונבא לבאר בס"ד:

כאשר מחברים ספר עם עשרות או מאות פרקים - כותבים בתחילת הספר "הקדמה" המבארת מהו התוכן הפנימי של כל פרקי הספר המאחד ביניהם, וכגון ספר בן ל"ט פרקים על ל"ט מלאכות האסורות בשבת - תבא בתחילתו הקדמה על קדושת השבת שהיא התוכן הפנימי המאחד את כל ל"ט פרקי הספר.

על דרך זו פרד"ס התורה מלא באין ספור חוקים ומשפטים, ציוויים ואזהרות, שכל עונש - אמנם עלינו לחפש את ההקדמה של התורה, שמבארת את התוכן הפנימי של כל התורה.

והנה חז"ל גילו לנו את ההקדמה:

"דרש ר' שמלאי: **תורה - תחלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים;** תחילתה גמילות חסדים, דכתיב: (נלאש"ט ג, כ"א) **וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוּת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׁם;** וסופה גמילות חסדים, דכתיב (דברים ל"א, א): **וַיִּקְבַּר אֹתוֹ בַּבֶּן" (סוטה י"א, א).**

ההקדמה של התורה מבארת לנו שהתוכן הפנימי של כל חלקי התורה - הוא **"גמילות חסדים ואהבתו של השי"ת עם בניו"**, כי מה ש"תורה תחילתה חסד" - הוא משום **שיתכלית חסד**, ו"סוף ותכלית מעשה - במחשבה תחילה".

וכך כתב הרמח"ל בבואו לתמצת את תוכן כל התורה כולה:

"הא למה זה דומה, למלך שאוהב אחד מעבדיו, ועושה בעבורו כמה דברים גדולים בעבור אהבתו, הייטב בעיניו שלא יהיה העבד ההוא שם בלבו לכל הדברים הרבים האלה! כן הדבר הזה, כי באמת, כל העולם ומלואו אינו עומד אלא על האהבה שהקב"ה אוהב את ישראל, ואם ישראל אינם שמים לב לראות דבר גדול כזה הייטב בעיניו!?" (שערי רמח"ל, עמ' לו).

פרק ג - "תורה תחילתה חסד" - שעשה לבושים לאדם ואשתו

והנה הגמרא מבארת שמה שהתורה מתחילה בגמילות חסדים - הוא בפסוק (נלאש"ט ג, כ"א) **"וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוּת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׁם"**.

וקשה שהרי יש פסוק לפני כן שה' עסק בגמילות חסדים, והיינו שעסק ב'הכנסת כלה', וכמו שכתוב (נלאש"ט ג, כ"ב) **וַיִּבְרָךְ ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלַע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיִּבְרָא אֶל הָאָדָם.** [ואכן במדרש תנחומא (ויאל, א) הביאו את הדוגמא ל"תורה תחילתה חסד" מכך שה' עשה "הכנסת כלה" וכן" [ומשמע שלפי דברי הגמרא לא מספיק הגמילות חסדים של "הכנסת כלה". וצריך ביאור.

ונבא לבאר בס"ד:

הגדה של פסח - ב"כמה מעלות טובות" - מונים ט"ו מעלות:

"שהוציאנו מצרים... ונתן לנו את התורה, והכניסנו לארץ ישראל, וּבְנֵה לָנו אֶת

מעניי הפרשה

הפרשת ערי מקלט - גילוי תוכן כל התורה

בית הבחירה לכפר על כל עוונותינו"

וביאר הגר"א (הגש"פ טז) והמהר"ל (גמדות ס' פ"ט) שהט"ו מעלות הם עליה ממעלה למעלה, עד פסגת המעלות שזה בנין בית המקדש.

והנה כאן מוזכר שראש פסגת המעלות הוא **"לכפר על כל עוונותינו"**.

וקשה שהרי "כפרת עוונות" זה רק "מניעת השלילה", כלומר לא להיות מתחת לאדמה, וכאן אנו עוסקים בקומה החמש עשרה - פסגת המעלות?

ונראה ביאורו על פי ההקדמה הבאה:

הנה כל "כפרת עוונות", הוא מצד שאהבת ורחמי ה' על בניו כל כך גדולה - עד שהיא גוברת על כעסו על עוונותיהם, ועל דרך מה שכתוב (משלי י, י"ג) **"וַיַּעַל כָּל פְּשָׁעִים תִּכְסֶּה אֶהְבֶּה"**. וכמש"כ רמ"ד וואלי (שעשעו עמוד ר"ע"ג) על הפסוק (וימיו ט, כ) **"בַּיָּמִים הָהֵם... יִבְרַח אֶת עֵזְרוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֶיִנְנוּ"**, שהוא משום שבימות המשיח תשלוט "הנהגת י"ג מידות של רחמים ואהבה", ויתקיים **"וַיַּעַל כָּל פְּשָׁעִים תִּכְסֶּה אֶהְבֶּה"**.

וכך כתב הרמח"ל (מסילת ישימי פקד ז):

"...כי לפי שורת הדין ממש, היה ראוי שלא יהיה תיקון לחטא כלל... הרי שרצה, הרי שנאף, היוכל להסיר המעשה העשוי מן המציאות?"

אמנם, **מדת הרחמים היא הנותנת.. שהתשובה תנתן לחוטאים בחסד גמור"**.

וזהו שאמרו (וזהו אחי ק"א ס"ה, ז):

"תֵּאָמַר, כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם... דְּבִיָּה אֲתִגְלִי עֲמִיקָא קַדִּישָׁא - לְכַפְּרָא עַל חוֹבֵיהוֹן דְּכָלְךָ".

הנהגת **"עֲמִיקָא קַדִּישָׁא"** - כלומר, **העתקת** ושינוי הנהגה מ'הנהגת המשפט' של שבר ועונש כגמול על מעשינו - ל'הנהגת היחוד' שאינה תלויה במעשינו" (שפתי חיים) מועלים ח"צ עמ' תל"ט) - היא הנהגה הכי גבוהה הנובעת מאהבתו בלבתי מותנית של השי"ת לבניו, שמחמתה הוא מוחל עוונותיהם לפנים משורת הדין. אמנם לולא הנהגה זו - אין אפשרות לזכות לכפרת עוונות גם עם התשובה ביום הכיפורים.

ומעתה יתבאר למה פסגת המעלות היא **"ובנה לנו את בית הבחירה - לכפר על כל עוונותינו"**, כלומר, אין הכוונה שה"לכפר על כל עוונותינו" הוא פסגת המעלות, אלא ה"לכפר על כל עוונותינו" ע"י בית המקדש - הוא רק סימן לכך שבבנין בית המקדש אנו זוכים לפסגת המעלות - שהיא האהבה הגדולה של השי"ת לבניו והוביו, כי בית המקדש הוא "בית של ידידות" של השי"ת לישראל, וכמו שכתוב (הכל"ס פ"ג, ט) **"מִה יִדְיֻדוֹת מִשְׁכַּנְתֶּיךָ ה' צְבָאוֹת"** - בית המקדש הוא **"בית חתנות"** - **"צְבָאוֹת וְרַצְיָנָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּפִלְפֶּלָה שְׁלֵמָה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָה לֹא אִמּוֹ בְּיוֹם תִּתְּנֶנּוּ וּבְיוֹם שְׁמִיחַת לְבָבוֹ"** (שיר השירים ג, י"א; תענית כ"ג, ז) - שעליו הולך שיר אהבת דודים במגילת "שיר השירים" אשר נתחבר ביום שנבנה בית המקדש (זו"ק תמונה קמ"א, א), ובבית המקדש שורה הנהגת **"עֲמִיקָא קַדִּישָׁא"** - שהיא מידת אהבתו העצומה של השי"ת לבניו, וכמש"כ (רצון גניז" עמ' כז):

"כְּכֹן יִהְיֶה הַר בֵּית ה' בְּרֵאשׁ הַהָרִים" (ישעיהו ג, ז) - **זֶה 'עֲמִיקָא קַדִּישָׁא' שְׁהוּא רֵאשׁ לְכָל סְקֵאוֹרוֹת הַעֲלִיּוֹנִים"**.

[ובבחינה זו הוא גם ביהמ"ק הראשון (ש"ס) צמחית "צנה", וכל ג' ספיקות עליונות צמחה אחת סו. רמ"ק נספחו 'חילומה' עין כל תמר ה', פ"ב ופ"ב; "אור יקר" בנלאש"ט, שער ג' סימן י"ז דף קע"ו].

ומחמת האהבה והלי סופית ששורה בבית המקדש - ממילא זוכים ל"ועל כל פשעים תכסה אהבה", ו"לכפר על כל עוונותינו". **אם כן פיסגת המעלות היא האהבה, והכפרה היא רק סימן לאהבה.** וכן"ל.

פרק ד - אהבת ה' הכי גדולה - נלמדת מ'ועל כל פשעים תכסה אהבה'

והנה דרך אגב שמענו, שה"כלי מדידה" למדוד ולדעת שהגענו לשיא האהבה האפשרית בעוה"ז עם השי"ת - הוא דווקא ע"י שרואים את ה"ועל כל פשעים תכסה אהבה". וכן"ל.

יסוד זה אנו רואים ממקור נוסף, שהנה אמרו (זהו שמו"ט, ז):

"אָמַר רַבִּי יְהוֹנָתָן, אֲלֵמְלָא הָיוּ יוֹדְעִים בְּנֵי אָדָם אֶת הָאֶהְבָּה שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אֶת יִשְׂרָאֵל - הָיוּ שׂוֹאֲגִים בְּמִו כְּפִירִים לְרִדְף אַחֲרָיו. שְׁשִׁינּוּ, בְּשִׁעָה שֶׁרַד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, קָרָא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְפִמְלִיָּה שְׁלוֹ וְאָמַר לָהֶם: פְּלָכֶם רָדוּ לְמִצְרַיִם, וְאָנִי אֲרַד עִמָּכֶם".

משמע שמבין כל המקורות לכך שה' אוהב את ישראל - אזי המקור הכי גדול ללמוד ממנו את האהבה, עד שישאנו ככפירים לרדוף אחרינו - הוא דווקא מכך שה' ירד עם ישראל לגלות מצרים, אותה הגלות אשר באה בסביבת חטאים (בגלל שבהם ירד למצרים שלא ברשות הקב"ה" (זו"ק לך פ"ג, ז), ובגלל שאמר "במה אדע כי אירשנת" (זו"ק תשא קפ"ג, א-ג). ובגלל הטא מכירת יוסף (זו"ק ח"ב כ"ג, א); וז"ל וישב רמ"ד וואלי בנלאש"ט ח"ב עמ' תקמ"ט). וכתוצאה מכך הוצרכו להיענש לרדת למקום הטומאה הגדול ביותר - ערוות הארץ, וכשהשיינה ירדה עמהם לשם - דווקא מזה רואים את גודל אהבת ה' לישראל - באופן שהוא "בנה אב" לכל המקורות שמהם לומדים על אהבת ה' את ישראל.

ומעתה נבא לבאר למה הגמרא בחרה לדוגמא של "תורה תחילתה גמילות חסדים" דווקא את הפסוק (נלאש"ט ג, כ"א) **"וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוּת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׁם"**, ולא את מה שה' עסק בהכנסת כלה לאדם הראשון.

מדברי רבותינו

ליקוט מדברי רבותינו – על שיבת ישראל לארצם (חלק ב')

הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור זצוק"ל

אל אחינו חובבי עמנו וארצנו הקדושה טובב"א ד' עליהם יחי... קדושת וחיבת ארצנו הקדושה

ממלאת כל חללה של היהדות וכקול אם רחמניה תלבר ותלהיב זכרונה בברק בניה אסירי התקוה הכואבים לשברה ומיחלים לבניה, תחליף כח לחזק את עמודי היהדות ולבצר את חומת דת קדשים אשר עליה הורגנו כל היום.

נפלא הוא הרעיון הזה לכל מתבונן על השגחת אל מסתתר בחביון עוז, המקרים המראים בהשגחה פרטית באורח פלא, כי בימים האחרונים האלה אשר רבים משואפי החדשות [- המשכילים] הסיחו דעתם כמעט מן הגאולה וראו תשועת ישראל באור הזכויות, החכמה והדעת אשר זרחו באור שבעתים [- שהסתפקו בשוויון זכויות ובהשכלה, והתיאשו מן הגאולה בציון], הנה פתאום התקדדו והשתפכו בעבים וחשכת ימי הבינים כתומם באו עלינו, עוד באופן אכזרי ויותר איום, כי הרוח הרעה של שנאת ישראל הקיפה בזמן קצר את רוב ארצות תבל.

הנה מבין חשכת ערפילי השנאה הגזירות והצרות, כמו רוח ממרום על עמנו יעטוף, כי התעוררה אהבה וחיבה נפלאה לארצנו הק' כמעט בלבבות כל מלפלות בני עמנו, כישניו כחדשים, להקים מושבות באה"ק לבנות הנהרות ולנטוע הנהרות, מכל קצו ארץ זמירות שמענו אגודות אגודות תוסדנה בערים ובגלילות לאסוף כסף למען הוציא אל הפועל את הרעיון הקדוש הזה, לחזק ידים רפות לתת ניר באה"ק ולאמר לערי יהודה תבננה ובצדקה תכונני, ומי זה האיש אשר דמי יהודי נוזל בערקי, וחיבת אה"ק תמלא נפשו, ולא יתעורר לקול הקורא הזה המכרזת מתוך חללו של היהדות למען ציון לא אחשה כו'...

...ולא חובבי ענין, ויתנו ידם שכם אחד להתאחד אתנו יחד, או אז חפץ ה' בידינו יצליח להצבי גבול אלמנה, וזכות התעוררות חיבת אה"ק תקרב קץ גאולתנו ונזכה לעלות לציון ברינה אכזרי'.

הכותב למען קדושת אה"ק והמחכה לחזות בנחמת ציון וירושלים ולראות בקיבוץ בניו לתוכה במהרה בימינו בעז"ה, [לגרות ר' יצחק אלחנן ח"צ לגרתי לנע].

מה שביקש כבודו הרם ממני לחוות דעתי על דבר ענין היקר של ישוב ארץ ישראל הנני להשיבו, כי כבר ידועה דעתי והסכמתי כי גדולה מאד מצות ישוב ארץ ישראל וכמש"כ הרמב"ן על התורה פ' אחרי בסופה בשם הספרי על פסוק וישבת בה ושמרת לעשות דשקולה ישיבת ארץ ישראל כנגד כל המצות שבתורה, וכן הוא בתוספתא ע"ש, וכן בכתובות (ק"י) וברמב"ם פ"ה ה' מלכים ה' י"ב מבואר גדול מעלת ישוב א"י.

וברוך ה' אלוקי ישראל שהחיינו והגיענו לזה כי נתעוררה התנועה בכל עמנו להשתדל בענין הקדוש של ישוב ארץ ישראל אבות אבותינו הקדושה ולבנין חרובתיה, ורוב תודות לה' על מה שזכינו בדורנו לראות זה בעינינו. ואין קץ וקצב לשכר היקרים והנכבדים טובי ישראל העוסקים והמסייעים בענין הגדול והקדוש הזה אשר אליו ישאו נפשם כל שלומי אמוני ישראל, וה' יהיה בעזרו אשר כל הבאים שם ישתדלו לשמור מצות התלויות באה"ק כדן וכדת וע"פ דרכי התורה והמצוה ויהיה שחרם בכפלים, ובזכות זה נזכה כולנו יחד לשמור ששמחת ציון וירושלים ובגאולה שלמה במהרה בימינו אמן סלה. ולאות אמת באתי עה"ח, מוקירו ומברכו יצחק אלחנן החופ"ק הני"ל (ישנת ליון" ח"א עמ' 16).

הגאון ר' מרדכי גימפל יפה זצוק"ל

אם שכחנו חבת ארצנו היינו שוכחים ועזובים גם אנחנו, כי אז היינו כמרחיקים את הקץ, אשר השביענו ע"ז להיות כצבאות או כאילות השדה, וכדברי חז"ל התייר דמם כצבאות וכאילות השדה.

... עתה נתן ה' בקולו קול עוז, קול ה' בכח, קול ה' שובר ארזים ומפרק ערים, קול ה' בעמו הוא נשפט ויתן קולו על חילו לאמר: לא כן בני, לא זאת המנוחה [לשבת בחור'ן], סלו סלו מסילה לאלהינו! קול קורא פנו דרך, אמרו לערי יהודה הנה בניך, דרשו שלום הארץ זרעו שדות ונטעו כרמים!

ואולי לבנים האורחים מאחוזה אבותית ומשכן צורנו ית"ש, ובפרט כי בזה הם מרחיקים בגאולתנו ופדות נפשנו, כמ"ש בסנהדרין דף צ"ח: אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר (יחזקאל לו, ח): ואתם, הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשא לעמי ישראל כי קרבו לבוא!...

ואולם נוחם אחד יש לנו עתה בגנזי לבבנו, כי בצר להם לאחינו התעוררה בלבם אהבה לעמנו ולארצנו והעם שב עד המכה, שמעו שמענו ישראל מתנודד, לציון ישאלו, דרך הנה פניהם מועדות, מכנף הארץ זמירות שמענו מזמרת הארץ, תברות רבות התעוררו להאחז באה"ק ולקנות שם אחוזות, לבנות בתים לזרוע שדות, ולהושבי שם רבים מאחב"י. עתה נוכחו אחינו לדעת כי טובה ארצנו

שקרי ידידות מיוחדים קיים עם גאוני ואדירי התורה בארץ, ובראשם הרב מבריקס מן הגאון רבי יהושע לייב דיסקין, ורבה של ירושלים מרן הגאון רבי שמואל סלט, מצוי בידינו

1 ליקוט מעט מזעיר מדברי רבותינו [חלק מהדברים הובאו בגליונות קודמים. וכפי ציון המראה מקום] - איך הם ראו ברוח קדש את משמעות תקופתנו, שישבו בני ישראל לארץ הקודש, ובפרט שומרי התורה ובני התורה, שרובא דרובא מהם נמצאים בארץ הקודש [ואע"פ שחלק מהדברים נעשו על ידי רשעים, כך הוא מסתרי ההנהגה ובהדי כשבי דחממא למה לך, וראה בגליון הקודם (גליון 55) בדברי העורך בהרחבה].

ואמנם אין שני גיבאים מתנבאים בסגנון אחד, ובידיעה אחת, כל אחד וסגנונו, כל אחד והגדרותיו על תקופתנו, אמנם הצד השהו שבכולם, שהם רואים את הישוב היהודי המתחדש באה"ק בתקופתנו, כדבר סמוך ונראה ומקושר לביאת משיח צדקנו, וממילא הישוב ימשיך להתקיים ולהבנות ללא הפסק, ואז יבא משיח צדקנו - אל אלו שבתוך א"י וירושלים.

2 קשרי ידידות מיוחדים קיים עם גאוני ואדירי התורה בארץ, ובראשם הרב מבריקס מן הגאון רבי יהושע לייב דיסקין, ורבה של ירושלים מרן הגאון רבי שמואל סלט, מצוי בידינו העתק ממכתב ששלח רבי שמואל סלאנט לרבי מרדכי גימפל ז"ל בפתחת הדברים: "פעה"ק ירושלים ת"ו אחד עשר יום לחדש שבט תרמ"ב. כבוד ידידי ה' ועמו עוז ה"ה הרב הגאון המפורסם בתורה ויראת ה' טהורה ובחכמתו הנפלאה וכי כש"ת מו"ה מרדכי גימפל ש"ח רב ואב"ד בק"ק ראיזניא יע"א, שלום וברכה לו ולכל המסתופפים בצל תורתו ויראתו". (מוסף יתד כי תשא תשנ"ח).

הקדושה, ורבים מאחב"י מדלת העם יחתרו בכל עוז לשוב אל ארץ אבותינו לעבוד אדמתה, וגם העשירים נלוו עליהם, המה ישבו בארץ ויסחרוה ועשו להם בתים, בתי מלאכה ובתי מסחר וקנין... על כן מי לה, לעמו ולארצו, זה יתן ידו בכתובים נדבת מסת ידו כמה לשבוע או מדי חדש בחדשו, וכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול (ישנת ליון ח"ב עמ' 15).

האדמו"ר ה"כנסת מרדכי" מסדיגורא [זקנו של האדמו"ר שליט"א]

בשם זקנו הרה"ק ר' ישראל מרז"ן זצוק"ל באחרון של פסח בעת שערך הסב"ק סעודת הבעש"ט, דיבר ג"כ מעניני גאולה העתידה, ובסוף דבר"ק נאנח מאד ואמר בזה"ל [מתורגם מידיש ללה"ק]:

"הנני מתיירא שהדורות שלנו כבר לא יזכו לידי הגאולה בדרך נסים ונפלאות כמו שהיה בשעת יציאת מצרים, רק אני רואה שהגאולה תצטרך להיות כמו הגאולה בימי עזרא בדרך הטבע, והנסים והנפלאות יהיו מכוסים בתוך דרך הטבע, כמו שהיה אז בימי עזרא, שלא זכו ישראל לנסים גלויים, לא מפני שעזרא לא היה ראוי לזה, אלא הדור לא היה ראוי (ונכתה ד), מחמת שהיו נשואים לנשים נכריות, ולכן הוצרכה להיות ע"י הכרזת מלכי הנכרים. רק אח"כ כשהיה לעזרא הסופר השפעה עליהם, חזרו בתשובה ושלחו הנשים הנכריות מביתם (וכמוצא נעזאל פ"ג, ונחמיה יג, כז).

לכן הנני מתיירא שבדורות שלנו שיש פגם עוד יותר גדול, בזה שישראל אינם נזהרים בטהרת המשפחה ח"ו, כ"כ הרבה חייבי כריתות ר"ל, ולכן אינם יכולים להשיג הגאולה הרוחנית ע"י נסים ונפלאות, רק שהגאולה תצטרך להיות מלוכב בדרך הטבע.

מה פירושו של דרך הטבע - שפתאום יתישבו מלכי אומה"ע ויחליטו שצריכים להחזיר את ארץ ישראל לידי היהודים, וישראל יבואו לארצם ויבנו אותה, וגם אז יתרחשו נסים גדולים, רק שהיהו מלוכבשים בדרך הטבע. ואח"כ יתיקיימו דברי הנביא (יחזקאל כ, לח) "וברותי מכם המורדים והפושעים ב"י ואחרי זה יזכו לביאת המשיח.

(העתק מכתיב"ק מן אלמו"ר הכנסת מרדכי זע"א. - "הגדה של פסח - שלשלת האהב, סלמורא", עמוד תכ"ח. - ועיין מקורות נוספים ע"ס בהערה 346. - ע"ע "מדברי רבותינו - האלמו"רים לבי"ת רח"ץ" גליון 14).

ה"אור שמח" זצוק"ל

אולם זה במאה הזאת זרחו קוי אור ע"י גדולי המעש כמו מאנטיפיורי וכיו"ב בהתעוררות רב, ומהרבנים ר' צבי הירש מטאהרן ור' אליהו מגרידיץ, לבנות ולשכלל ירושלים ולהסיר שוממותיה כמעט עד כי נתרבח הדבר ע"י הנלהבים ורבנים הרבה עמדו מנגד, ואף אותם שהיה בלבם לקרב את הדבר שמו יד לפה, מפני כי חרדו מהנלהבים שלא יגדישו הסאה ומהג' שבועות שהשביע לבנות ירושלים (כמוצא קי"א, וק"ה כ"ב ד' פסוק הקצנתי אתכם צנות ירושלים)...

אמנם כעת הסבה ההשגחה אשר באספת הממלכות הנאורות בסאן-רעמא, ניתן צו אשר ארץ ישראל תהיה לעם ישראל, וכיון שסר פחד השבועות וברישון המלכים קמה מצות ישוב ארץ ישראל, ששקולה כנגד כל מצוות שבתורה (ספרי פ' ראה) - למקומה. ומצוה על כל איש לסייע בכל יכלתו לקיים מצוה זו, ואולי ע"ז נאמר: "עד מתי תתחמקין" (וימיה ל"א כ"ח)... (פורסם ככתב עת "התור" תרפ"ג, גליון ג', והוצא ב"האש על החומה" ח"ג עמוד 352. ובהרבה ספרים).

"הצהרת בלפור היה מאורע מרום, שלא נהיה כמוהו מיום גלות ישראל מעל אדמתו. בכל תפוצות ישראל ציינו את המאורע הגדול במקהלות גלות פאר. גם בדווינסק התכוננו לקראת החגיגה: לקרא לאספת עם רבתי בבית הכנסת, ולהזמין את רבי מאיר שמחה שיכבד את המאורע בנוכחותו.

אחד ממארגני החגיגה בא אל רבי מאיר שמחה, ושאלו: "האם כבוד תורתו ישתתף בחגיגה?" - רבי מאיר שמחה השיב: "ללא כל היסוס החלטתי לבוא, ולא איכפת לי כלל, אם ימצאו כאלה שדעתם לא תהא נוחה מזה"

שמחתו של רבי מאיר שמחה עם אישור הצהרת בלפור הביע בדברים דלהלן: זכינו עכשיו לשתים: [x]. באלף ושמונה מאות שנות גלותנו ידענו אמנם כי עם אנחנו, ולמרות הצרות לא שכחנו ולא הסחנו את דעתנו מזה אף רגע, אבל הגוים לא הכירו בזה ולא החשיבו אותנו כעם, ועתה ב"ה גם עמי העולם מודים ומכירים כי עם אנחנו.

[ב]. עד עכשיו היו מפרים את ידי העושים ומעשים מצדדים שונים... מעתה אחרי אישור המנדט בסן רמו לא יוכלו עוד להרפות את ידי העושים" (ספר 'מנן רבינו מאלי עשמה כהן' - בהסכמת מן הגר"מ ז'אנק"ל - עמ' קט).

מהרי"ל דיסקין זצוק"ל

וכאשר הייתי מרואי פניו של הצי"ע (מהרי"ל דיסקין). למדתי מדבריו הק' כי ההתעוררות של אהבת הארץ הנעשה והנשמע במחנה העברים, ראייה גדולה שיתקיים קיבוץ כשיתו הרמב"ן ז"ל ודעימיה, וכדפירש הרמב"ן ז"ל עוד אקבץ עליו לנקבציו" [וכוננו לפירוש הרמב"ן, ה' יג] שישנם שני 'קיבוץ גלויות', וממילא קודם ה"קיבוץ גלויות" של עשרת השבטים - ע"י משיח בן דוד, יש עוד 'קיבוץ גלויות' של שני השבטים קודם ביאת המשיח [הקלמט

הספר ל"ז נאמן, הוצא בספר השקף מזכיקים עמוד 383.

"ביאור מאמרו ז"ל 'זכו - עם עננא שמיא - ע"י נסים ונפלאות, לא זכו כבר אנשא - תהיה אתחלתא דגאולה ברשיון הממשלות" (מהרי"ל דיסקין זע"א. - כפי ששמע ממנו הג"ר זאז וולף לקובנער (רקובסקי) זצ"ל, ר"מ ומ"מ בקלוב. - ירחון הפלס תרס"ז, עמ' 435. וראה עוד 'מדברי רבותינו - מהרי"ל דיסקין' - גליון 18. לזכרים נוספים מהמהרי"ל דיסקין יונאו בל"ג בפעם אחרת).

